

ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการหย่า¹

ธนกฤต ภูงศ์²

จากการศึกษาปัญหากฎหมายเกี่ยวกับเหตุแห่งการฟ้องหย่าตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1516 พบว่า เมื่อพิจารณาจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปแล้วในยุคสมัยนี้ จะเห็นได้ว่าปัญหาของครอบครัวมีเยอะขึ้นมากแต่ไม่สามารถอ้างเป็นเหตุฟ้องหย่าตามกฎหมายได้ เช่น กรณีที่เกิดจากนิสัยส่วนตัวของคู่สมรสฝ่ายหนึ่ง ที่ส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตร่วมกันฉันสามีภริยา การที่คู่สมรสเป็นคนเก็บตัว ไม่เข้าสังคม ไม่สามารถใช้ชีวิตร่วมกับพ่อแม่หรือญาติอีกฝ่ายหนึ่งได้ หรือ กรณีคู่สมรสไม่ช่วยสนับสนุนหน้าที่การงานซึ่งหากผลร้ายแรงต่อคู่สมรสถึงขนาดทำให้ไม่อาจทนอยู่ร่วมกันฉันสามีภริยาโดยปกติสุขต่อไปได้ด้วย ควรมีการให้หย่าขาดจากกันเพราะเหตุดังกล่าวได้

การหย่าโดยอาศัยเหตุหย่า ตามมาตรา 1516 บัญญัติว่า “เหตุฟ้องหย่ามีดังต่อไปนี้

- (1) สามีหรือภริยาอุปการะเลี้ยงดูหรือยกย่องผู้อื่นฉันภริยาหรือสามี เป็นชู้หรือมีชู้ หรือร่วมประเวณีกับผู้อื่นเป็นอาชญา อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้
- (2) สามีหรือภริยาประพฤติชั่ว ไม่ว่าความประพฤติชั่วนั้นจะเป็นความผิดอาญาหรือไม่ ถ้าเป็นเหตุให้อีกฝ่ายหนึ่ง
 - (ก) ได้รับความอับอายขายหน้าอย่างร้ายแรง
 - (ข) ได้รับความดูถูกเกลียดชังเพราะเหตุที่คงเป็นสามีหรือภริยาของฝ่ายที่ประพฤติชั่วอยู่ต่อไป หรือ
 - (ค) ได้รับความเสียหายหรือเดือดร้อนเกินควร ในเมื่อเอาสภาพ ฐานะและความเป็นอยู่ร่วมกันฉันสามีภริยามาคำนึงประกอบอีกฝ่ายหนึ่งนั้นฟ้องหย่าได้
- (3) สามีหรือภริยาทำร้าย หรือทรมานร่างกายหรือจิตใจ หรือหมิ่นประมาทหรือเหยียดหยามอีกฝ่ายหนึ่ง หรือบุพการีของอีกฝ่ายหนึ่ง ทั้งนี้ ถ้าเป็นการร้ายแรง อีกฝ่ายหนึ่งนั้นฟ้องหย่าได้
- (4) สามีหรือภริยาจงใจละทิ้งร้างอีกฝ่ายหนึ่งไปเกินหนึ่งปี อีกฝ่ายหนึ่งนั้นฟ้องหย่าได้

¹ บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระ เรื่อง ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการหย่า โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มณฑิลา ภักดิ์คง และคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์ ดร.พันธ์เทพ วิฑิตอนันต์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คนพร จิตต์จรุงเกียรติ

² นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต (วิทยาเขตบางนา) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

(4/1) สามีหรือภริยาต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก และได้ถูกจำคุกเกินหนึ่งปีในความผิดที่อีกฝ่ายหนึ่งมิได้มีส่วนก่อให้เกิดการกระทำความผิดหรือยินยอมหรือรู้เห็นเป็นใจในการกระทำความผิดนั้นด้วย และการเป็นสามีภริยากันต่อไปจะเป็นเหตุให้อีกฝ่ายหนึ่งได้รับความเสียหายหรือเดือดร้อนเกินควร อีกฝ่ายหนึ่งนั้นฟ้องหย่าได้

(4/2) สามีและภริยาสมัครใจแยกกันอยู่เพราะเหตุที่ไม่อาจอยู่ร่วมกันฉันสามีภริยาได้โดยปกติสุขตลอดมาเกินสามปี หรือแยกกันอยู่ตามคำสั่งของศาลเป็นเวลาเกินสามปี ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้

(5) สามีหรือภริยาถูกศาลสั่งให้เป็นคนสาบสูญ หรือไปจากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่เป็นเวลาเกินสามปีโดยไม่มีใครทราบแน่ว่าเป็นตายร้ายดีอย่างไร อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้

(6) สามีหรือภริยาไม่ให้ความช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดูอีกฝ่ายหนึ่งตามสมควรหรือทำการเป็นปฏิปักษ์ต่อการที่เป็นสามีหรือภริยากันอย่างร้ายแรง ทั้งนี้ ถ้าการกระทำนั้นถึงขนาดที่อีกฝ่ายหนึ่งเดือดร้อนเกินควรในเมื่อเอาสภาพ ฐานะและความเป็นอยู่ร่วมกันฉันสามีภริยามาคำนึงประกอบ อีกฝ่ายหนึ่งนั้นฟ้องหย่าได้

(7) สามีหรือภริยามีวิกลจริตตลอดมาเกินสามปี และความวิกลจริตนั้นมีลักษณะยากจะหายได้ กับทั้งความวิกลจริตถึงขนาดที่จะทนอยู่ร่วมกันฉันสามีภริยาต่อไปไม่ได้ อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้

(8) สามีหรือภริยาผลิตหนังสือที่ทำให้ไว้เป็นหนังสือในเรื่องความประพฤติ อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้

(9) สามีหรือภริยาเป็นโรคติดต่ออย่างร้ายแรงอันอาจเป็นภัยแก่อีกฝ่ายหนึ่งและโรคมีลักษณะเรื้อรังไม่มีทางที่จะหายได้ อีกฝ่ายหนึ่งนั้นฟ้องหย่าได้

(10) สามีหรือภริยามีสภาพร่างกายทำให้สามีหรือภริยานั้นไม่อาจร่วมประเวณีได้ตลอดกาล อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้”

จากการศึกษาทำให้ทราบถึงปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการหย่า ซึ่งสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับเหตุแห่งการฟ้องหย่าตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1516 จากการศึกษพบว่า ปัญหาของครอบครัวมีเยอะขึ้นมากแต่ไม่สามารถอ้างเป็นเหตุฟ้องหย่าตามกฎหมายได้ หากมีความร้ายแรงถึงขนาดส่งผลต่อการอยู่ร่วมกันฉันสามีภริยา ทำให้ไม่อาจทนอยู่กันต่อไปได้ ก็ควรให้หย่าจากกันได้ เพราะหากไม่สามารถตกลงหย่ากันโดยความยินยอมได้ พฤติการณ์ดังกล่าวย่อมไม่เพียงพอที่จะอ้างเป็นเหตุหย่ากรณีการทำการเป็นปฏิปักษ์ต่อการเป็นสามีภริยาอย่างร้ายแรงได้ และยังไม่สามารถอ้างเหตุอื่นๆ ตามกฎหมายได้เลย ทั้งที่ความเป็นจริงการอยู่ร่วมกันต่อไป ย่อมจะทำให้คู่สมรสอีกฝ่ายได้รับความทรมานทางจิตใจอย่างสาหัส และด้วยเหตุดังกล่าว อาจนำไปสู่ปัญหาอื่นๆ เช่น การทะเลาะเบาะแว้ง การทำร้ายร่างกาย ซึ่งหากรุนแรงก็อาจถึงแก่ชีวิต ผู้เขียนเห็นว่า ประเทศไทยยังคงยึดหลักความผิดมาพิจารณาเหตุหย่า ซึ่งหากมิได้เป็น

กรณีเฉพาะเหตุใดเหตุหนึ่งที่ชัดเจนตามมาตรา 1516 แล้ว เหตุแห่งการฟ้องหย่าที่จะนำมาพิจารณาคือ มาตรา 1516 (6) กรณีข้อเท็จจริงเป็นทำการเป็นปฏิบัติต่อการที่เป็นสามีหรือภริยากันอย่างร้ายแรงหรือไม่ ซึ่งเป็นเหตุหย่าที่มีความยืดหยุ่นที่สุด ที่ศาลสามารถใช้ดุลพินิจในการพิจารณาได้ว่าสามารถหย่ากันได้หรือไม่ แต่อย่างไรก็ตาม ในกรณีข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นที่ไม่ได้เป็นความผิดของกลุ่มสมรสฝ่ายใด เช่น นิสัยส่วนตัวที่แตกต่างกัน ความเชื่อที่แตกต่างกัน หรือพฤติกรรมที่แตกต่างกันอย่างรุนแรง ที่ส่งผลให้อีกฝ่ายไม่อาจอยู่ร่วมกันฉันสามีภริยาต่อไปได้ ซึ่งข้อเท็จจริงดังกล่าว มิได้เป็นความผิดของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง จึงไม่สามารถอ้างเป็นเหตุแห่งการฟ้องหย่าได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ย่อมไม่เป็นธรรมแก่คู่สมรสที่ต้องทนทุกข์ทรมานกับปัญหาครอบครัวดังกล่าว

จากการศึกษากฎหมายการหย่าของประเทศอังกฤษ³ สหรัฐอเมริกา (รัฐแคลิฟอร์เนีย)⁴ และสาธารณรัฐสิงคโปร์⁵ ซึ่งโดยสรุปกฎหมายการหย่าทั้ง 3 ประเทศ จะเห็นได้ว่ามีความเหมือนกันในประเด็นของทฤษฎีการสมรสที่แตกร้าง และไม่ได้ยึดหลักทฤษฎีความผิดของกลุ่มสมรสเหมือนดังประเทศไทย ซึ่งหากมีข้อเท็จจริงที่ชัดเจนว่า การสมรสแตกร้างไม่สามารถคืนดีกันได้ หรือไม่สามารถอยู่ร่วมกันฉันสามีภริยาได้แล้ว ศาลก็จะพิจารณาให้หย่าขาดจากกันได้ ซึ่งเมื่อวิเคราะห์คำว่าสมรสที่แตกร้างจากทั้ง 3 ประเทศ ได้ความว่าเป็นไปตามทฤษฎีระบบการหย่าเพื่อเป็นการแก้ไขการสมรสที่แตกสลาย (Breakdown Theory หรือ No Fault Theory) กล่าวคือ เป็นระบบการหย่าที่กฎหมายเปิดโอกาสให้คู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้ แม้ว่าอีกฝ่ายหนึ่งจะไม่ได้กระทำความผิดก็ตาม หากแต่การอยู่ร่วมกันอย่างสามีภริยาต่อไปอาจทำให้คู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งไม่มีความสุข⁶ เช่น คู่สมรสวิกลจริต การเป็นโรคติดต่ออย่างร้ายแรง คู่สมรส สม์ครใจแยกกันอยู่เป็นเวลานานกว่าสามปี คู่สมรสไม่อาจร่วมประเวณีได้ตลอดกาล ซึ่งเป็นทฤษฎีที่สามารถแก้ปัญหาการหย่าในปัจจุบันได้

2. ปัญหาการตีความเหตุหย่าตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1516 (6) จากการศึกษาเนื่องจากลักษณะการบัญญัติเหตุหย่ากรณีการทำการเป็นปฏิบัติต่อการเป็นสามีภริยาอย่างร้ายแรง ตามประมวลแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1516 (6) ไม่ได้มีการกำหนดความหมายและขอบเขตของเหตุหย่านี้ไว้อย่างชัดเจน ทำให้

³ Matrimonial Causes Act 1973, 1 Divorce on breakdown of marriage.

⁴ California Family Code, Section 2311. “Irreconcilable differences are those grounds which are determined by the court to be substantial reasons for not continuing the marriage and which make it appear that the marriage should be dissolved.”

⁵ “Irreconcilable Differences”, Legal Dictionary, <https://legaldictionary.net/irreconcilable-differences/>.

⁶ ประสพสุข บุญเดช, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ว่าด้วยครอบครัว, พิมพ์ครั้งที่ 16 (กรุงเทพมหานคร : สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2550), หน้า 355-356.

เห็นว่าในบางกรณี ข้อเท็จจริงนั้นเป็นเหตุหย่าอื่นที่ชัดเจนอยู่แล้ว แต่ก็ยังมีการอ้างว่าเป็นการเป็นปฏิปักษ์ต่อการเป็นสามีภริยา หรือบางกรณีอ้างว่าเป็นทั้งเหตุหย่าตามอนุมาตราอื่นและเป็นการทำการเป็นปฏิปักษ์ต่อการเป็นสามีภริยาอย่างร้ายแรงอีกด้วย

การอ้างเหตุแห่งการหย่าทับซ้อนกันในแต่ละอนุมาตราแล้ว ยังมีความคิดเห็นของนักวิชาการที่มีความคิดเห็นแตกต่างกันแบ่งได้เป็น 2 แนว คือ

แนวความเห็นที่หนึ่ง เห็นว่า เหตุหย่านั้นบัญญัติไว้แยกกัน จึงไม่ควรอ้างทับซ้อนกัน⁷

แนวความเห็นที่สอง เห็นว่า การทำการเป็นปฏิปักษ์ต่อการเป็นสามีหรือภริยากัน อย่างร้ายแรงเป็นการกระทำลักษณะใดก็ได้ จึงอาจทับซ้อนกับเหตุหย่าอื่นๆ ได้⁸

จึงเห็นได้ว่า มีความเห็นทางวิชาการแบ่งเป็น 2 แนว โดยความเห็นส่วนใหญ่เป็นไปในทางเดียวกัน คือ เห็นว่าไม่ควรอ้างกฎหมายทับซ้อนกัน ซึ่งผู้เขียนเห็นด้วยกับแนวความเห็นในทางที่หนึ่งว่า ไม่ควรอ้างเหตุหย่าทับซ้อนกัน เนื่องจากเห็นว่าเมื่อผู้ร่างบัญญัติเป็นเหตุหย่าต่างๆ แยกกัน ถึง 10 อนุมาตรา น่าจะสะท้อนให้เห็นถึงเจตนารมณ์ที่มุ่งใช้ต่างกัน และเมื่อได้วิเคราะห์คำพิพากษาฎีกา เช่น สามีภริยาบาดเจ็บ คำว่าโคตรพ่อโคตรแม่ เป็นการด่า ภริยากับบุพการี มีสัมพันธ์ทางชู้สาวกับหญิงอื่น เป็นปฏิปักษ์ต่อการเป็นสามีหรือภริยาอย่างร้ายแรง (คำพิพากษาฎีกาที่ 1637/2520) จำเลยมิได้อยู่กินเป็นสามีภริยากับโจทก์มาจนถึงทุกวันนี้ เป็นเวลากว่ายี่สิบปีแล้ว โดยที่จำเลยมีสามีใหม่ และอยู่กินกับสามีใหม่มาตลอด การกระทำของจำเลย นอกจากจะเป็นเหตุหย่าในลักษณะการเป็นชู้แล้ว ยังเป็นการทำการอันเป็นปฏิปักษ์ต่อการเป็นสามีหรือภริยาอย่างร้ายแรงด้วย (คำพิพากษาฎีกาที่ 769/2523) เมื่อพิจารณากลุ่มคำพิพากษาทั้ง 2 กรณี จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า ไม่ว่าจะเป็นคำพิพากษาฎีกาที่ 173/2540 คำพิพากษาฎีกาที่ 1637/2520 และ คำพิพากษาฎีกาที่ 769/2523 เหตุในการหย่าที่ปรากฏชัดเจนคือเข้าลักษณะของการเป็นชู้หรือทำชู้ตามมาตรา 1516(1) ซึ่งคำพิพากษาฎีกาที่ 173/2540 และ คำพิพากษาฎีกาที่ 1637/2520 ได้วางหลักว่ากรณีดังกล่าวเป็นการทำอันเป็นปฏิปักษ์ต่อการเป็นสามีหรือภริยาอย่างร้ายแรง ตามมาตรา 1516 (6) แต่คำพิพากษาฎีกาที่ 769/2523 ได้วางหลักว่าเหตุแห่งการฟ้องหย่าดังกล่าว เป็นทั้งเหตุหย่าตามมาตรา 1516 (1) และมาตรา 1516 (6)

⁷ ไพโรจน์กัมพูศิริ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2556), 209

⁸ ประสพสุข บุญเดช, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ว่าด้วยครอบครัว, พิมพ์ครั้งที่ 21, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เนติบัณฑิต, 2558), 431-432.

ความเห็นของนักวิชาการ คำพิพากษากฎีกานั้น เป็นตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นถึงความสับสนในการใช้กฎหมายมาตั้งแต่ขั้นต้น ทั้งนี้ ผู้เขียนเห็นว่า แม้การฟ้องหย่าครั้งหนึ่งอาจอ้างเหตุหย่าได้

จากหลายการกระทำของจำเลย แต่การกระทำหนึ่งหรือข้อเท็จจริงประการหนึ่ง หากสามารถปรับให้ต้องตรงเหตุหย่าประการใดประการหนึ่ง เช่น การกระทำชู้ การทำร้ายร่างกาย การหมิ่นประมาท ฯลฯ ได้อยู่แล้ว ก็ควรปรับให้เข้ากับเหตุหย่านั้นๆ โดยไม่ต้องอ้างว่าเป็นการทำการเป็นปฏิปักษ์ต่อการเป็นสามีหรือภริยาอย่างร้ายแรงอีก เนื่องจากหากพิจารณาโดยทั่วไป การกระทำผิดอันเป็นเหตุฟ้องหย่าทุกกรณี ย่อมเป็นปฏิปักษ์ต่อการเป็นสามีภริยาทั้งสิ้นอยู่แล้ว การอ้างซ้ำซ้อนเช่นนี้ย่อมทำให้เกิดความไม่แน่นอนชัดเจนในการใช้กฎหมาย

3. ปัญหาความขัดแย้งของเหตุหย่า กรณีบุคคลสาบสูญกับกฎหมายมรดก จากการศึกษากรณีบุคคลสาบสูญกับกฎหมายมรดก เหตุหย่ากรณีคู่สมรสเป็นคนสาบสูญนับเป็นบทบัญญัติเดียวเกี่ยวกับคนสาบสูญที่ยังมีปัญหาในเรื่องการตีความ เนื่องจากการเป็นคนสาบสูญมีผลให้บุคคลดังกล่าวถึงแก่ความตาย ความสัมพันธ์ทางทรัพย์สินระหว่างคนสาบสูญกับบุคคลอื่น ๆ เป็นไปตามกฎหมายลักษณะมรดกมาตรา 1602 ทรัพย์สินมรดกตกทอดสู่ทายาทของคนสาบสูญ ในขณะที่ความสัมพันธ์ทางครอบครัวยังไม่สิ้นสุด การสมรสยังไม่สิ้นสุดลง เป็นแต่เพียงเหตุฟ้องหย่าเท่านั้น ไม่อาจนำกรณีคู่สมรสเป็นคนสาบสูญ ตีความให้การสมรสสิ้นสุดลงตามมาตรา 1501 ได้ ทั้งที่บทบัญญัติดังกล่าวไม่ได้บัญญัติโดยชัดแจ้งให้ใช้เฉพาะกรณีการตายตามธรรมชาติ ด้วยเหตุนี้ หากคู่สมรสของคนสาบสูญต้องการให้การสมรสสิ้นสุดลง จะต้องฟ้องหย่าโดยอาศัยเหตุตามมาตรา 1516 (5) เมื่อคู่สมรสยังคงสถานะของการเป็นคู่สมรส ผลตามกฎหมายประการสำคัญ กรณีหนึ่งที่ยังคงดำเนินไปด้วยคือเรื่องทรัพย์สินระหว่างสามีภรรยา เมื่อการสมรสยังคงดำเนินอยู่ทรัพย์สินที่ได้มาระหว่างสมรสย่อมเป็นสินสมรส หากมิได้มีการทำสัญญาต่อกันไว้เป็นอย่างอื่น เมื่อคู่สมรสที่หายตัวไปถูกศาลมีคำสั่งให้เป็นคนสาบสูญ ถือว่าถึงแก่ความตายแต่การสมรสไม่ได้สิ้นสุดลง จะต้องมีการฟ้องหย่าอีกครั้งหนึ่ง ทรัพย์สินที่ยังคงได้มาระหว่างรอลำพิพากษาให้หย่าของศาลนั้นย่อมเป็นสินสมรส ซึ่งจะต้องนำมาแบ่งกันอีกครั้งหนึ่งในเวลาที่มีการสมรสได้สิ้นสุดลงแล้ว ผู้เขียนเห็นว่าเมื่อกำหนดให้ผู้สาบสูญถึงแก่ความตาย การสมรสย่อมสิ้นสุดลงไปด้วย โดยที่มิต้องมีการฟ้องหย่ากันอีก สอดคล้องแนวความคิดของท่านอาจารย์ปรีดี พนมยงค์ เห็นว่าเมื่อคู่สมรสเป็นคนสาบสูญถือว่าการสมรสสิ้นสุดลงด้วย ทรัพย์สินที่ได้มาภายหลังจากนั้นก็เป็นส่วนตัวของฝ่ายที่ยังมีชีวิตอยู่ ผลในทางทรัพย์สินระหว่างสามีภรรยาก็จะไม่มีปัญหาว่าทรัพย์สินที่ได้มาภายหลังศาลมีคำสั่งให้เป็นคนสาบสูญ

จากการศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายของประเทศญี่ปุ่นและสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มีความเหมือนกัน กล่าวคือ เมื่อกำหนดให้ผู้สาบสูญถึงแก่ความตาย การสมรสย่อมสิ้นสุดลงไปด้วย โดยที่มิต้องมีการฟ้องหย่ากันอีก

สอดคล้องแนวความคิดของท่านอาจารย์ปรีดี พนมยงค์ เห็นว่าเมื่อคู่สมรสเป็นคนสาบสูญถือว่าการสมรสสิ้นสุดลงด้วย ทรัพย์สินที่ได้มาภายหลังจากนั้นก็เป็นส่วนตัวของฝ่ายที่ยังมีชีวิตอยู่ ผลในทางทรัพย์สินระหว่างสามีภริยาก็คงจะไม่มีปัญหาว่าทรัพย์สินที่ได้มาภายหลังสามี คำสั่งให้เป็นคนสาบสูญเป็นสินสมรสซึ่งจะต้องนำมาแบ่งส่วนให้คนสาบสูญครึ่งหนึ่งภายหลังการพิพาทให้หย่า และส่วนแบ่งดังกล่าวไม่กลายเป็นทรัพย์สินมรดกที่ต้องแบ่งให้กับทายาทของคนสาบสูญต่อไป ผู้เขียนมีความคิดเห็นไปในทางเดียวกันกับความคิดเห็นดังกล่าว และเห็นว่าควรนำกฎหมายของประเทศญี่ปุ่นและสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีมาปรับใช้กับประเทศไทย

จากการศึกษาปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการหย่า ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะคือ

1. ข้อเสนอแนะปัญหากฎหมายเกี่ยวกับเหตุแห่งการฟ้องหย่าตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1516 ผู้เขียนจึงขอเสนอแนวทางให้มีการปรับปรุงกฎหมายให้มีความยืดหยุ่น และนำการสมรสที่แตกร้าง (Breakdown Theory) มาปรับใช้ ตามกฎหมายของประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา (รัฐแคลิฟอร์เนีย) และประเทศสิงคโปร์ โดยเสนอแนะให้แก้ไขมาตรา 1516 (6) ดังนี้

จากเดิม “ สามีหรือภริยาไม่ให้ความช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดูอีกฝ่ายหนึ่งตามสมควรหรือทำการเป็นปฏิปักษ์ต่อการที่เป็นสามีหรือภริยากันอย่างร้ายแรง ทั้งนี้ ถ้าการกระทำนั้นถึงขนาดที่อีกฝ่ายหนึ่งเดือดร้อนเกินควรในเมื่อเอาสภาพ ฐานะและความเป็นอยู่ร่วมกันฉันสามีภริยามาคำนึงประกอบ อีกฝ่ายหนึ่งนั้นฟ้องหย่าได้”

เป็น “ สามีหรือภริยามีการกระทำ อันส่งผลถึงขนาดให้อีกฝ่ายหนึ่ง ไม่สามารถอยู่กินฉันสามีภริยากันต่อไปได้โดยปกติสุข ทั้งนี้ฝ่ายหนึ่งที่กล่าวอ้างมีการกระทำความผิดและผลแห่งการกระทำ ฝ่ายหนึ่งนั้นฟ้องหย่าได้”

2. ข้อเสนอแนะปัญหาการตีความเหตุหย่าตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1516 (6) เนื่องจากลักษณะการบัญญัติเหตุหย่ากรณีการทำการเป็นปฏิปักษ์ต่อการเป็นสามีภริยาอย่างร้ายแรง ตามประมวลแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1516 (6) ไม่ได้มีการกำหนดความหมายและขอบเขตของเหตุหย่านี้ไว้อย่างชัดเจน ทำให้เห็นว่าในบางกรณี ข้อเท็จจริงนั้นเป็นเหตุหย่าอื่นที่ชัดเจนอยู่แล้ว แต่ก็ยังมีการอ้างว่าเป็นการเป็นปฏิปักษ์ต่อการเป็นสามีภริยา หรือบางกรณีอ้างว่าเป็นทั้งเหตุหย่าตามอนุมาตราอื่นและเป็นการทำการเป็นปฏิปักษ์ต่อการเป็นสามีภริยาอย่างร้ายแรงอีกด้วย

ผู้เขียนจึงขอเสนอแนะ ให้เหตุแห่งการหย่าตามมาตรา 1516(6) เป็นบททั่วไปที่ศาลสามารถใช้ดุลพินิจในการวินิจฉัยได้ว่าเหตุแห่งการหย่านั้น มีข้อเท็จจริงเพียงพอที่จะให้หย่าได้หรือไม่ และขอเสนอให้มีการกำหนดคำนิยามของคำว่า “เป็นปฏิปักษ์ต่อการเป็นสามีภริยา” ให้สามารถแปลความหมายได้อย่างกว้าง ซึ่งให้สอดคล้องกับมาตรา 1461 ที่กำหนดให้สามีภริยามีหน้าที่ในการดูแลซึ่งกันและกันในฐานะคู่ชีวิตพึงต้องปฏิบัติ

ต่อกัน โดยไม่มีการกำหนดว่าเฉพาะการดูแลเป็นหน้าที่ตามกฎหมายแต่ให้รวมถึงพฤติกรรมทุกอย่างที่วิญญูชนพึงปฏิบัติ และการเป็นปฏิปักษ์ต่อการเป็นสามิภริยานั้นให้พิจารณาจากคู่สมรสแต่ละคู่เป็นสำคัญ

3. ข้อเสนอแนะปัญหาความขัดแย้งของเหตุหย่า กรณีบุคคลสาบสูญกับกฎหมายมรดก

ผู้เขียนจึงขอเสนอแนวทางให้มีการปรับปรุงกฎหมาย โดยนำกฎหมายของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มาปรับใช้ กล่าวคือ เมื่อกำหนดให้ผู้สาบสูญถึงแก่ความตาย การสมรสย่อมสิ้นสุดลงไปด้วย โดยที่มิต้องมีการฟ้องหย่ากันอีก ทรัพย์สินที่ได้มาภายหลังจากนั้นก็เป็นส่วนหนึ่งของฝ่ายที่ยังมีชีวิตอยู่ ผลในทางทรัพย์สินระหว่างสามิภรรยาจะไม่มีปัญหาว่าทรัพย์สินที่ได้มาภายหลังศาลมีคำสั่งให้เป็นคนสาบสูญเป็นสินสมรสซึ่งจะต้องนำมาแบ่งส่วนให้คนสาบสูญครั้งหนึ่งภายหลังศาล พิจารณาให้หย่า จึงจะส่งผลให้ไม่มีปัญหาในเรื่องของการแบ่งทรัพย์สิน

จึงขอเสนอแนะ ดังนี้

1. ให้มีการยกเลิกเหตุแห่งการฟ้องหย่าตามมาตรา (5) สามิหรือภริยาถูกศาลสั่งให้เป็นคนสาบสูญ หรือไปจากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่เป็นเวลาเกินสามปี โดยไม่มีใครทราบว่าเป็นตายร้ายดีอย่างไร อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้

2. ให้เพิ่มเติมมาตรา 1602 จาก “เมื่อบุคคลใดต้องถือว่าถึงแก่ความตายตามความในมาตรา 62 แห่งประมวลกฎหมายนี้ มรดกของบุคคลนั้นตกทอดแก่ทายาท” เพิ่มเติมเป็น

“เมื่อบุคคลใดต้องถือว่าถึงแก่ความตายตามความในมาตรา 62 แห่งประมวลกฎหมายนี้ มรดกของบุคคลนั้นตกทอดแก่ทายาท หากมีการสมรสให้การสมรสสิ้นสุด”

เอกสารอ้างอิง

- จิต เศรษฐบุตร. กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยบุคคล. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยวิชา 2 ธรรมศาสตร์และ
การเมือง, 2482.
- ทองเปลว ชลภูมิ. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ว่าด้วยครอบครัว. พระนคร: โรงพิมพ์
อักษรนิติ, 2478.
- ประสิทธิ์ ปิวาวัฒนพานิช. เหตุฟ้องหย่า การศึกษาเปรียบเทียบในเชิงนิติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
วิญญูชน, 2543.
- ประสิทธิ์ โฉมวิไลกุล. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยบุคคล. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร
: นิติธรรม, 2556.
- ประสพสุข บุญเดช. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ว่าด้วยครอบครัว. พิมพ์ครั้งที่ 21.
กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เนติบัณฑิต, 2558.
- พรชัย สุนทรพันธุ์. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยบุคคล. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2520.
- ไพโรจน์ กัมพูสิริ. คำอธิบายประมวล กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2556.
- ไพโรจน์ กัมพูสิริ. ข้อคิดการหย่ากฎหมายไทยโบราณ หนังสือรวมบทความกฎหมายลักษณะครอบครัว. พิมพ์
ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2555.
- สมทบ สุวรรณสุทธิ. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยบุคคล. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย
รามคำแหง, 2514.